

Proceedings of the National Archaeological Symposium 2016

Department of Archaeology
Ministry of Education

**Proceedings of the
National Archaeological Symposium – 2016**

Department of Archaeology
ISSN - 2386-1290

Editorial Advisers

Prof. Senarath Dissanayake
Deepal Wijerathilaka

Managing Editors

A.M.A. Dilhani Dilrukshika
Dammika Priyadarshani Gamage
Champa N. Kumarasinghe
Anuradha Kaluarachchi
Ajantha Saman Kumari
Wasana Sirimalwattha

Layout

M.V.G. Kalpa Asanga

Cover page

Arjuna Samaraweera

Special Assistance

V.T.S. Vitharana
Bimaya Kodithuwakku
Thilak Wasantha Bandara

Published by

Department of Archaeology
Sir Marcus Fernando Mawatha,
Colombo 07

CONTENTS

	පිටු අංක
1. ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි වැව් ආශ්‍රිත පිටවන පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක විමර්ශනයක් <i>ආචාර්ය වන්දන රෝහණ විතානාවතී</i>	01
2. පහතරට බිතුසිතුවම් කලාව හා සිත්තරුන් <i>ඒ.කේ. රංගිකා මධුමාලී</i>	13
3. Adaptive Reuse as a Strategy for Conservation of Dungeons : Conservation of the Moon Bastion, Galle Fort <i>Senior Professor Samitha Manawadu</i>	27
4. Two Arabic Epigraphs found from the Ambalangoda Harbour <i>Mahinda Karunarithna,</i> <i>Dr. Mohamed Sulthan Mohamed Saleem,</i> <i>W.M.Chandrarathne</i>	41
5. සමුද්‍ර පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක මඟින් හෙළිවන විදේශ වෙළඳාම (ගාල්ල ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත) <i>පී.ආර්.අසංක බුද්ධික සිරි</i>	53
6. පුළුඬු මැටි රූප හා හින්දු ඇඳහිලි සහ විශ්වාසයන් <i>කේ.එම්.අනිල් සුරේෂ් කුමාර</i>	71
 <i>මූල හා මුල් ඓතිහාසික අවධියේ අනුරාධපුරය හා නැගෙනහිර පර්යන්ත</i> <i>ප්‍රදේශය අතර සම්පත් පරිහරණය</i> <i>ආචාර්ය කුසිත මැන්දිස්</i>	81
මූකාන්ත ලංකා ප්‍රවාහය සමඟ ඇරඹී පාලම් තාක්ෂණය පිළිබඳ විමර්ශනයක් : බදුල්ල-බිබිල මාර්ගය ඇසුරෙන් <i>ඩී.එම්.එන්. උදයංගනී</i>	90
9. ගාලු වරායේ ගිලී ගිය තැපැල් නොකාව ආර්. එම්. එස්. රැන්ගන් (R.M.S. Rangoon) <i>ඩබ්. එච්. රුක්ෂාන් ප්‍රියන්දන</i> <i>ඉන්දික උපුල් හේවගේ</i>	103

මූල හා මුල් ඓතිහාසික අවධියේ අනුරාධපුරය හා නැගෙනහිර පර්යන්ත ප්‍රදේශය අතර සම්පත් පරිහරණය

ආචාර්ය කුසිත මැන්දිස්

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය සම්බන්ධ (හැඩගැසීමේ) යුගය වශයෙන් හැඳින්විය හැකි ය (Seneviratne 1996:265). මෙම සංස්කෘතික අවධිය ඇසුරෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ මානව ආයතනවල ඉස්මතු වීම සම්බන්ධ ද්‍රව්‍යාත්මක සංස්කෘතික තොරතුරු ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගය හා සසඳන විට සාපේක්ෂ වශයෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක් හඳුනාගැනීමට හැකි ව තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ මූල ඓතිහාසික අවධිය සම්බන්ධව සාකච්ඡා කිරීමේ දී එම සංස්කෘතිය විවිධ කාල පරාසයන් තුළ ශ්‍රී ලංකාව පුරා ම ව්‍යාප්තව තිබූ බව විකිරණමාන දින නියම කිරීම මගින් ලබාගත් කාලානුක්‍රම මගින් තහවුරු කර ඇත. සුදුරිගන් සෙනෙවිරත්න පෙන්වා දෙන ආකාරයට මෙම තාක්ෂණික සංස්කෘතියේ ව්‍යාප්තිය උතුර, උතුරු මැද, නැගෙනහිර, වයඹ දිග, උත්තර මලය රට, බස්නාහිර මෙන් ම අග්නිදිග ශ්‍රී ලංකාව ආදී ප්‍රදේශ ඇසුරෙන් හඳුනාගත හැකි ය (Seneviratne 1984:237-265). සෙනෙවිරත්නගේ හා ජයරත්නගේ පර්යේෂණ තොරතුරුවලට අනුව මෙම සංස්කෘතියට අයත් ජනාවාස හා සුසාන ස්ථාන 44 ක් පමණ හඳුනාගෙන තිබේ (Seneviratne and Jayaratne 2006:10). නමුත් වර්තමානයේ විවිධ පර්යේෂණයන්ට අනුව ජනාවාස හා සුසාන ස්ථාන 60 කට වඩා වැඩි බව වාර්තාකර ඇත. සෙනෙවිරත්න වැඩි දුරටත් විස්තර කර ඇති ආකාරයට ශ්‍රී ලංකාව තුළින් හමුවන මූල ඓතිහාසික අවධියට අයත් සුසාන වර්ග අතර urn /pot, pit with capstone, Cairn with tamules, Cairn circle extended , Cist with Capstone, Twin cist Delmenoid cist හඳුනාගත හැකි ය (Seneviratne 1984:265).

මූල ඓතිහාසික අවධියට අයත් සංස්කෘතිය ක්‍රි.පූ. 1200 කලක සිට දකුණු දිග ඉන්දියාවේ ස්ථානගත ව තිබූ බව දැනට සිදුකර ඇති පර්යේෂණ අනුව තහවුරු වේ (Posshel 1990 in Deraniyagala 1992:734). නමුත් ආදිවිචනල්ලුරි 2005 වසරේ සිට සිදුකළ පර්යේෂණවල දී දකුණු ඉන්දියාවේ මූල ඓතිහාසික සංස්කෘතිය ක්‍රි.පූ. 1800 දක්වා ඇතට දිවයන බව සොයාගෙන ඇත ([www Archealogy online netartifa ctsiron- ore.html. docx\(1-8\)](http://www.Archealogyonline.net/artifa.ctsiron-ore.html.docx(1-8))). මේ දක්වා විවිධ පර්යේෂණයකයන් සිදුකර ඇති පර්යේෂණ තොරතුරුවලට අනුව පැහැදිලි වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ මූල ඓතිහාසික සංස්කෘතිය පුළුල් ඉන්දීය තාක්ෂණ සංස්කෘතියක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බැලීමේ දී ඒවා ඒ අනුව විවිධාකාර මෙගලිතික සුසාන සංකීර්ණයන්ගේ විශේෂත්වය දෙස බැලීමේ දී ඒවා විවිධාකාර ප්‍රාදේශීය විෂමතාවයන්ගෙන් යුක්ත ව ගංගා නම් මිටියාවතේ සිට ශ්‍රී ලංකාව දක්වා ව්‍යාප්තව ඇති සංස්කෘතිකයක් බව දැරණියගල පෙන්වා දී ඇත (Deraniyagala 1992 :734).

විමර්ශනය

අධ්‍යයනයට ලක්කරනු ලබන අනුරාධපුරය හා නැගෙනහිර පර්යන්තය වශයෙන් වෙන්කර මෙහි හඳුන්වා ඇත්තේ අනුරාධපුර පුරාණ නාගරික ප්‍රදේශය හා අනුරාධපුර නගරයෙන් නැගෙනහිර සාර්ව කලාපයයි. මෙහි දී අනුරාධපුරය හා නැගෙනහිර පර්යන්ත ප්‍රදේශවල පැවති මූල ඓතිහාසික අවධියේ සන්දර්භයන් සමඟ ද සාපේක්ෂ අධ්‍යයනයන් සිදුකිරීම තුළින් මූල ඓතිහාසික අවධියේ පුරාවිද්‍යාව හා ජීවනෝපාය ආශ්‍රිත සම්පත් පරිහරණය පිළිබඳ ව තොරතුරු හඳුනාගත හැකි ය (Seneviratne 1995:15).

ජලය පස හා බනිජ සම්පත් පදනම් කර ගෙන උතුරු මැද පළාතේ වාසභූමි ඇතිකර ගන්නා මූල ඓතිහාසික ජනතාව ප්‍රධාන වශයෙන් ම කලාමය, මල්වතු මය හා යාන්මය නිමිත ආශ්‍රය කර ගනිමින් ජනාවාස පිහිටුවා ගන්නා බව පැහැදිලි වේ. විශ්ලී කලාපය හරහා ගලා බසින ප්‍රධාන ගංගා ආශ්‍රිත එහි පුළුල් නිමිත ප්‍රදේශය තුළ මූල ඓතිහාසික අවධියට අයත් ජනාවාස හා සුසාන 20 කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් ස්ථානගත ව තිබීම සැලකිය යුතු ය. මෙම ජනාවාස හා සුසානවල ව්‍යාප්තිය දෙස බැලීමේ දී අධ්‍යයනයට ලක්කරන ප්‍රදේශයට නැගෙනහිර පර්යන්ත ප්‍රදේශය ආශ්‍රයෙන් මෙම සංස්කෘතියේ වැඩි ව්‍යාප්තියක් පෙන්නන අතර උතුරු හා බටහිර කලාපවලින් අඩු ව්‍යාප්තියක් ගෙන හැර දක්වයි. ඒ අනුව අනුරාධපුර නගරයට නැගෙනහිර පර්යන්ත ප්‍රදේශයේ පිහිටන තම්මැන්නා ගොඩැල්ල, වඩිගවැව, කොක්ඵඹේ, ගුරුගල්හින්න, දිවුල්වැව, තිබිරිවැව, වළහවිද්දවැව, ගල්ඇඳකටුව, ඕලුවැව හා රඹැව ආදී ක්ෂුද්‍ර ක්ෂේත්‍රවල මෙම ජනතාව පොකුරක් ආකාරයට (Cluster) ස්ථානගත වීම සැලකිය යුතු කරුණකි. උතුරුමැද පළාත ආශ්‍රිත මූල ඓතිහාසික අවධිය සම්බන්ධ වඩා පැරණිතම සාධක ලැබෙන්නේ අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙනි. එහි කාලනිර්ණ ක්‍රි.පූ. 900 දක්වා ඇතට ම දිවයයි (Deraniyagala 1992 :709). යාන්මය මධ්‍ය නිමිතය තුළ මූල ඓතිහාසික අවධියේ ස්ථානගත ව ඇති ජනාවාසයන්හි සන්දර්භය පිළිබඳ ව විමසීමේ දී එම ජනපදවල ජීවි පරිසර පදනම පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කිරීම මඟින් මේ සඳහා විමර්ශනාත්මක පිළිතුරක් ලබා ගත හැකි ය.

මධ්‍ය යාන්මය නිමිතය තීරණාත්මක වැදගත්කමකින් යුත් සම්පත් තිබුණු ප්‍රදේශයක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. අධ්‍යයනයට අදාළ ව සිදුකළ ක්ෂේත්‍ර විමර්ශන කටයුතුවල දී මෙම සාර්ව ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත දැකගත හැකි පාරිසරික තත්ත්වයන්ට අනුව එහි පාරිසරික පදනම මූල ඓතිහාසික ජනාවාස ස්ථානගත වීමට සෘජු ව බලපා ඇති බව පෙනේ. මධ්‍ය යාන්මය ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය විජයානු සංකීර්ණයට හා උස්භූමි ශ්‍රේණියට අයත් අන්තර් භූ කලාපයේ පිහිටා තිබේ (Corray 1984:381). මෙම ප්‍රදේශවල භූ තලය මත වූ ප්‍රධාන පස් වර්ගය වනුයේ රතු දුඹුරු පස් සහ ඒවායේ දියබස්නා සබැඳියෝ ය (Reddish brown earths and their drainage associates) (එම :292). විශේෂයෙන් ම මධ්‍ය යාන්මය නිමිතය ආශ්‍රිත ව මූල ඓතිහාසික අවධියේ පුළුල් පරිසරය සැකසී ඇත්තේ හුදෙකලා කඳු කිහිපයකින් යුතු සරු පස සහිත පරිසර පද්ධතියක් තුළ ය. මෙම හුදෙකලා කඳු ආශ්‍රිත පරිසර පද්ධතිය තුළ මූල ඓතිහාසික ජනාවාස ගණනාවක්

ස්ථානගත වන බව හඳුනාගත හැකි ය. හුදෙකලා කඳු ස්ථානගත වීම නිසා බොහෝ විට එම භූමිවල සමෝච්ඡ විවිධත්වයක් නිර්මාණය වී තිබේ. භෞතික ලක්ෂණ අනුව මෙ වැනි ස්ථානවල ස්වාභාවික භූ පතනයන් (Hollow) නිර්මාණයට එම සමෝච්ඡ විවිධත්වය උපයෝගී වේ. එම නිසා මෝසම් වර්ෂාව සක්‍රීය වීමෙන් ලැබෙන අහස් ජලය හා අන්තර් මෝසම් කාලවල දී ලැබෙන අහස් ජලය මගින් මෙම ස්වාභාවික භූ පතනය පොකුණු නිර්මාණයට බල පා ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ප්‍රදේශයේ පහත් නිම්නය අශ්‍රිත ව යාන්ත‍්‍රික ගලා බසින අතර එයට තරමක් උස් සරුබිම්වල මෙම හුදෙකලා කඳු ආශ්‍රය කර ගනිමින් මූල ඓතිහාසික ජනාවාස ස්ථානගත වන්නේ මෙ වැනි භූ පතන හා සරු පස උපයෝගී කර ගනිමිනි (Seneviratne 1996 :285). මධ්‍ය යාන්ත‍්‍රික නිම්නය තුළ මූල ඓතිහාසික සුසාන බහුතරයක් මුල් බැස තිබෙනුයේ මෙවැනි භූ පතන ලක්ෂණ ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත ව බැවින් ජනාවාස ද එම ප්‍රදේශය ආසන්නයේ පවතින්නට ඇතැයි විශ්වාස කළ හැකි ය.

අනුරාධපුරයෙන් නැගෙනහිර පර්යන්තය ආශ්‍රිත ව මුල් යකඩ යුගයේ පොකුරු ජනාවාස (Cluster Settlement) ඇතිවීම සඳහා මධ්‍ය යාන්ත‍්‍රික නිම්නයට ආසන්න ම භූ කලාප ආශ්‍රයෙන් ධනවත් බනිජ වර්ග හා පාෂාණවල පිහිටීම ද ඒ සඳහා බලපාන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ මූලික වශයෙන් යකඩ භාවිත කළ යුගය හා සමාකාලීන ව තඹ ආශ්‍රිත බනිජ සම්පත් පරිහරණය කළ බවට සාක්ෂි ලැබී තිබේ (Seneviratne 1994 :16). ශ්‍රී ලංකාවේ සුවිශේෂ ලෙස තඹ නිධිගත වී ඇති ප්‍රදේශයක් ලෙස වර්තමාන සේරුවිල හඳුනාගෙන ඇත. 1971 ශ්‍රී ලංකා භූ සමීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සේරුවිල කේන්ද්‍රගත වී ඇති බනිජ සම්පත් පිළිබඳ ව විද්‍යානුකූල අධ්‍යයනයන් මුල් වරට සිදු කරන ලදී (එම 1995:116). 1821 දී බ්‍රිතාන්‍ය ජාතික ඩේවි (Davy) විසින් මෙ ප්‍රදේශයේ රාශිභූත ව පැවති මැග්නටයිට් යපස් (Magnetite ore), ටෙනන්ට්(Tenant) විසින් රසදිය(Mercary) පිළිබඳ ව සටහන් කර ඇත (එම). භූ විද්‍යා පර්යේෂණ අනුව සේරුවිල මැග්නටයිට් තඹ (Copper magnetite) නිධි සම්භවය ලබා ඇත්තේ නැගෙනහිර විජයානු සංකීර්ණය හා උස්භූමි ශ්‍රේණිය හමු වන්නා වූ අන්තර් භූ කලාපයේ ය (එම 1992:04). ත්‍රිකුණාමල ප්‍රදේශයේ සිට දකුණේ අම්බලන්තොට වෙරළ දක්වා වූ සැතපුම් 250 ක් දිගැති අන්තර් කලාපයේ සේරුවිල දී වඩාත් පොළොව මට්ටමට ප්‍රවිෂ්ට ව ඇති විපරිත පාෂාණ බණ්ඩය ඉතා ම ධනවත් බනිජ සම්පත්වලින් යුක්ත ය (එම). එහි තඹ (*Copper*), මැග්නටයිට් (*magnetite*), රිදී (*Silver*), බීස්මත් (*Bismath*), සින්ක් (*Zinc*), මයිකා (*Mica*), ක්‍රෝමියම් (*Cromiaum*), නිකල් (*Nickel*) යන වර්තා බනිජ ද්‍රව්‍යය ද ඉතා ගැඹුරු කොටස්වල රත්තරන් ද පිහිටා ඇත (එම). එසේ ම ප්‍රදේශය ආශ්‍රයෙන් පිහිටන පාෂාණ අතර වානොකයිට් නයිස් (Charnokite gneisses) කිරුවානා(Quartz) හා යකඩ ගල් ද (Iron Stone) පිහිටා තිබේ (Corray 1984 :212; Seneviratne 1995 :116). භූ විද්‍යා සමීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සේරුවිල තඹ නිධිය ආශ්‍රිත ව සිදු කරනු ලැබූ පර්යේෂණවල දී එහි ටොන් මිලියන 7 ක මැග්නටයිට් තඹ මතුපිට පොළොව මට්ටමේ සිට අඩි 200 ක් ගැඹුරින් පිහිටා ඇති බව හඳුනාගෙන තිබේ (Seneviratne 1995 :117). බනිජ හා

පාෂාණ මුල් යකඩ යුගයේ ජනතාවගේ ජීවන පැවැත්මට අදාළ සම්පත් පරිභෝජන රටාවේ මූලික අංගයන් වී ඇත. එ බැවින් මධ්‍ය යාන්ත්‍රය නිමිතය හා ඒ ආශ්‍රිත නැගෙනහිර සීමාව තුළ එනම් කදිවවේලි ප්‍රදේශයෙන් ද මුල් යකඩ යුගයේ ජනාවාස ස්ථානගත වීම සඳහා මෙම බන්ධන සම්පත්වල පිහිටීම ද සෘජු ව බලපා ඇති බව පෙනේ.

සේරුවිල පිහිටි ආ විෂමතාව අනුව පොළොව මතු පිටින් ඉතා පහසුවෙන් තඹ ලබා ගත හැකි ආකාරයට ඒවා නිධිගත වී ඇත. (එම :118). සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න පෙන්වා දෙන ආකාරයට මහාලංසයේ **තම්බපිටිය** යනුවෙන් සඳහන් වන්නේ මතුපිටට නොරා ඇති තඹ නිධි බව පෙන්වා දී ඇත (එම). සේරුවිල ප්‍රදේශයෙන් ලැබෙන පුරාවිද්‍යාත්මක දත්ත අනුව එහි ජනාවාසය ක්‍රි.පූ 8 වැනි සියවසට පෙර යුගයට දක්වා දිවයන බව විශ්වාස කෙරේ (Seneviratne 1992:04). විශේෂයෙන් ම අනුරාධපුර ඇතුළුවූයේ ක්‍රි.පූ. 6 වන සියවසට පෙර ජනාවාසවලින් මූලික ලෙස ලෝහ භාවිත කළ බව හඳුනාගෙන ඇත (එම). ග්‍රාමීය සමාජ තමන්ට අවශ්‍ය තඹ අමුද්‍රව්‍යයක් වශයෙන් සේරුවිල ප්‍රදේශයෙන් ලබා ගත් බව විශ්වාස කෙරේ (එම 1994:17). 1987 වර්ෂයේ දී අනුරාධපුර මූල ඓතිහාසික අවධියට අයත් ලෝහ මෙහෙයුම් ආශ්‍රිත ව සිදු කළ රසායනික හා සුක්ෂ්ම මූල ද්‍රව්‍යය විශ්ලේෂණයන්ට අනුව එම මෙහෙයුම්වල අඩංගු ලෝහ සංයුතිය ඉතා ම සමීප වන්නේ සේරුවිල ලෝපස් නිධියේ සංයුතියට බව සොයාගෙන ඇත (එම 1995:123).

මෙම තත්ත්වය අනුව සේරුවිලින් මතුපිටින් ලබා ගත හැකි තඹ පාරිශුද්ධ භාවයෙන් ඉතා උසස් නිසා පෞරාණික සමාජය ඒවා ඉතා වැදගත් කොට සලකනු ලැබ ඇත (එම 1994 :17). ක්‍රි.පූ. 8 වැනි සියවසට පෙර මෙම නිධිය ආශ්‍රිත ලෝහ සම්පත් භාවිත කළ බව හඳුනාගෙන තිබේ. ඒ අනුව ක්‍රි.පූ. 8 සහ 7 වන සියවසට පෙර සිට නැගෙනහිර ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත ව පදිංචි වන ජනයා ඒ සඳහා මූලය කරගන්නට ඇත්තේ සේරුවිල නිධියේ ලෝහ සම්පත් බව පැහැදිලි වේ. එම තත්ත්වයන් මත මධ්‍ය යාන්ත්‍රය නිමිතය ආශ්‍රිත පොකුරු ජනාවාස බිහිවීම අරමුණක් නොවන අතර, මෙම ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත ලෝහ සම්පත් පරිභෝජන ක්‍රියාවලිය මූල ඓතිහාසික අවධියේ සිට මුල් ඓතිහාසික හා මධ්‍ය ඓතිහාසික අවධිය දක්වා ම අඛණ්ඩ සිදු වූ ආකාරය සාහිත්‍ය මූලාශ්‍ර හා අභිලේඛන තොරතුරුවලින් ද හඳුනාගත හැකි ය.

මුල් ඓතිහාසික අවධියේ දී එම ලෝහ සම්පත් අත්පත්කර ගැනීමේ කාර්යයේ දී පූර්ණ බලය සහිත පරුමකවරුන්ගේ කාර්ය (Powerfull parumuka families) තීරණාත්මක වී ඇති ආකාරය කුරුණෑකල්ලු පූර්ව බ්‍රාහ්මී අභිලේඛන ඇසුරෙන් හඳුනාගත හැකි ය (IC.Voli 1970:No.319). සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න පෙන්වා දෙන ආකාරයට එම ලිපියේ සඳහන් වන **පරුමක තබර** යන්න මගින්, තඹ කර්මාන්තයේ පාලනය එහි දී පරුමකවරු අතෙහි තබා ගත් බව පැහැදිලි කර ඇත (Seneviratne 1989 :115). අනුරාධපුර නැගෙනහිර ප්‍රදේශයේ පිහිටි ලෝහ සම්පත් අත්පත්කර ගැනීම ප්‍රවාහනය හා නිමි භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය සම්බන්ධ ක්‍රියාවලිය විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍යතාවය සහිත ව පවත්වා ගෙන ගිය බව මුල් බ්‍රාහ්මී අභිලේඛන ඇසුරෙන් හඳුනාගත හැකි ය. සෙනෙවිරත්න

පෙන්වා දී තිබෙන ආකාරයට ධාතුචංසයේ සඳහන් වන **මහාචාරිකා මග්ග, තම්බකිත්ථ** (තඹ නුවමාරු තොටුපළ) සේරු නුවර සිට උතුරුමැද පළාතට හා අනුරාධපුරයට නිෂ්පාදන බෙදා හැරීම සඳහා පැවති ප්‍රධාන මාර්ග වේ (Seneviratne 1995 :130). මෙම නිෂ්පාදන බෙදා හැරීම් ක්‍රියාවලියට දායකත්වය දැක් වූ ගම්කවරු හා ගහපති කණ්ඩායම් පිළිබඳ ව අභිලේඛනවල සඳහන් වේ. ඒ අතර මුතුගල ලිපියේ **ගහපති කබර** (යකඩකරු) හා තවත් ලිපියක **ගම්ක තොටික** (තොටුපල පාලක) (*IC.Vol i*. 1970:301,309) යන්නෙන් නිෂ්පාදන හා බෙදා හැරීම් පිළිබඳ ව හඳුනා ගත හැකි ය. (Seneviratne 1995:131).

පරුමකවරු සතු ව තිබූ ලෝහ සම්පත්වල පූර්ණ පාලන බලය නිසා අනුරාධපුරය වඩා දියුණු නගරයක් දක්වා වර්ධනය වීම ඔස්සේ එහි සංස්කෘතික හු දර්ශනයේ හැඩ ගැසීම සඳහා මුල් ඓතිහාසික යුගයේ සිදුවූ කාර්යභාරය වැදගත් වේ. එහි දී පරුමකවරුන්ගේ පාලන බලය සේරුවල සිට අනුරාධපුරය දක්වා විහිදුණු නිෂ්පාදන බෙදා හැරීම් ජාලය ඔස්සේ හඳුනාගත හැකි අතර ඒ ඒ ශිල්ප කටයුතුවල දී විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍යතාවයන් ඇති ව මධ්‍ය යාන්ත්‍රය නිමිතයේ පෙරියපුලියංකුලම, කැබිතිගොල්ලුව, බ්‍රාහ්මණයාගම, නැට්ටුක්කන්ද, කහටගස්දිගිලිය ආදී ස්ථාන ඇසුරෙන් ක්‍රියාත්මක වී තිබේ. මුල් බ්‍රාහ්මී අභිලේඛනවල ලෝහ කර්මාන්තය ආශ්‍රිත විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍යතාවයන් එම ප්‍රදේශවල පවත්වා ඇත්තේ පරුමක නොවන ජන කණ්ඩායම් විසිනි. පෙරියපුලියන්කුලමේ මුල් බ්‍රාහ්මී ලිපිවලින් **තබකර** (තඹකරු), **තොපභ** (බෙලෙක්කරු) ආදී කර්මාන්ත පිළිබඳ ව සඳහන් වේ(*IC.Vol. i*; 1970 : No. 350, No. 351, No. 370). පෙරියපුලියන්කුලම ප්‍රදේශයේ වාණිජ කටයුතු (**වණිජ**) සම්බන්ධ ක්‍රියාවලියේ නිරත පිරිස් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (*එම* : No. 356, No. 357) එ මගින් නිෂ්පාදන බෙදා හැරීම් සම්බන්ධ ක්‍රියාවලිය **මහා චාරිකා මග්ග** ඔස්සේ අනුරාධපුරය දක්වා සිදුකර ඇති බව සෙනෙවිරත්න පෙන්වා දී ඇත (Seneviratne ; 1995 : 132). **මහා චාරිකා මග්ග** වශයෙන් අනුරාධපුරය දක්වා විහිදුණු නැගෙනහිර පර්යන්තයට සම්බන්ධ වූ මාර්ගය ආශ්‍රිත ව යකඩ කර්මාන්තයට සම්බන්ධ විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍යතාවයක් දැක්වූ පිරිස් පිළිබඳ ව බ්‍රාහ්මණයාගම **කබර** (යකඩකරු) (*IC. Vol. i* ; 1970 : No.161). නැට්ටුක්කන්ද **කබරගම** (යකඩකරුවන්ගේ ග්‍රාමය) (Nicholas Vol. ii 80. No. 6). කහටගස්දිගිලිය **කබරවර්** (Uduwara 1991 : 211) කැබිතිගොල්ලුව **ආචාරියාගම** (නිෂ්පාදකයින්ගේ ගම) (Seneviratne : 1995 : 132) සඳහන්වීම තුළින් ලෝහ කර්මාන්තය සඳහා සුවිශේෂ වූ හැඩ ගැසීමක් මෙම ප්‍රදේශ ආශ්‍රයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. මේ ක්‍රියාවලිය පූර්ණ වශයෙන් අනුරාධපුරය හා බද්ධ වූ ක්‍රියාවලියක් බව ක්‍රි. ව. 350 පමණ කාලයට අයත් කැබිතිගොල්ලුව ආසන්නයේ පිහිටා ඇති ලබුඇටබැඳිගල ශිලා ලිපිය මගින් සනාථ වේ. එම ශිලා ලිපියේ අනුරාධපුර නගරයේ නැගෙනහිර ක්‍රියාත්මක වූ වෙළඳපොළ හඳුන්වා ඇත්තේ **මහා තබක නිගම** (තඹකරුවන්ගේ වෙළඳපොළ) ලෙස ය (*EZ.Vol. iii* : 1928 : 33 ; 247 - 253). මුල් ඓතිහාසික අවධිය තුළ දමනු ලැබූ විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍යතාවයේ උච්චතම අවස්ථාව අපට එ මගින් හඳුනාගත හැකි අතර සුවිශේෂීකරණය වූ ලෝහ වෙළඳපොළක් අනුරාධපුර සංස්කෘතික හු

දර්ශනයට එකතු වී තිබූ බව පැහැදිලි වේ. එම සුවිශේෂීකරණය වූ වෙළඳපොළෙහි උපයෝගීතාවය ඇතුළුපුරයේ සිදුකරනු ලැබූ කැණීම් මගින් ද තහවුරු වී තිබේ. AG 69 වෙඩියේ කැණීමේ 4B පස් තට්ටුවෙන් ලැබී ඇති තද නිල් පැහැති පාරදෘශ්‍ය පබළු ලැබී තිබේ (Dark Blue transparent Beads) ඒවා නිෂ්පාදනය සඳහා කොබෝල්ට් (Cobalt) නැමිති බන්ධ වර්ගය අවශ්‍ය වේ. සිරාන් දැරණියගල පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට කොබෝල්ට් බහුල වශයෙන් සේරුවිල තඹවල අඩංගු වේ (Deraniyagala 1986 : 44). වීදුරු ආලේප උළු (Glazed tiles) නිෂ්පාදනයට අවශ්‍ය කොපර් ඔක්සයිඩ් (Cooper Oxide) ලබා ගැනීමට ද සේරුවිල තඹ වැදගත් වී ඇත (එම : 42)

අනුරාධපුර නගරයට නැගෙනහිර පර්යන්ත ප්‍රදේශ ඔය පැවති සම්පත් අතර මැටි මෙවලම් නිෂ්පාදනයට අවශ්‍ය කරන්නා වූ මැටි වර්ග වන kaolinite- montmorillonite clay (building clay) ද ස්ථානගත ව තිබේ (Cooray 1984 : 222). මෙම Kaolin වර්ගයට අයත් (Building Clay) වශයෙන් හඳුන්වන මැටි විශේෂය මධ්‍ය යාන්ත්‍රණ නිමිතය ආශ්‍රිත ව හඳුනාගත හැකි ය. (එම : 224 fig 11-10) . ශ්‍රී ලංකාවේ මූල ජෛවභෞතික අවධියේ දී මැටි මෙවලම් නිෂ්පාදනයට හිමිවන්නේ වැදගත් තැනකි. විශේෂයෙන් ම සහ පෝරුව උපයෝගී කර ගනිමින් විවිධ හැඩයන්ට අනුව නිර්මාණය කරන ලද සුවිශේෂ මැටි මෙවලම් වන කාල රක්ත වර්ණ මැටි මෙවලම් (BRW), රක්ත වර්ණ මැටි මෙවලම් (RW) හා කාල වර්ණ මැටි මෙවලම් (BW) මෙම අවධියේ දී නිෂ්පාදනය කර ඇත (Seneviratne 1996:276-279). අනුරාධපුරය හා ඊට නැගෙනහිර පර්යන්ත ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත ව ස්ථානගත වන මැටි මෙවලම් නිෂ්පාදනයට අවැසි සම්පත්වල පිහිටීම අතින් මධ්‍ය යාන්ත්‍රණ නිමිතය පොහොසත් වන බව පෙන්වාදිය හැකි ය. වර්තමානයේ පවා මේ ප්‍රදේශය ඇසුරෙන් සාම්ප්‍රදායික ව පවත්වා ගෙන එන මැටි බඳුන් නිෂ්පාදන කටයුතු ප්‍රදේශයේ ස්ථාන කිහිපයක පවත්වා ගෙන යනු දැකගත හැකි ය. මානවවංශ පුරාවිද්‍යා (Ethno Archaeology) අධ්‍යයනයක් ලෙස ඒ පිළිබඳ අවධානය යොමු කර මධ්‍ය යාන්ත්‍රණ නිමිත ප්‍රදේශයේ පිහිටි කුඩා කැලැගම් සාම්ප්‍රදායික මැටි මෙවලම් නිෂ්පාදන ග්‍රාමය ආශ්‍රිත ව සිදුකරන ලද ගවේශණය අනුව එම ශිල්පයේ අතීත තත්ත්වයන් පිළිබඳ අවබෝධක් ලබා ගත හැකි ය. මෙම විමර්ශනය තුළින් මැටි භාජන නිපදවීමේ කුඹල් කර්මාන්තයේ අතීතය සොයා යන ගමනේ දී මානවවංශ දත්ත අර්ථ නිරූපණය කිරීමේ දී කුඩා ජන කණ්ඩායම් හා ඔවුන්ගේ වටපිටාව නිරීක්ෂණය කිරීම ද බෙහෙවින් ම වැදගත් වේ. මානව විද්‍යාඥයින් පෙන්වා දෙන ආකාරයට ප්‍රාථමික ජන කණ්ඩායම් අරුත් ගැන්වීමේ දී ඔවුන් මහා සංස්කෘතියෙන් හුදෙකලා වී වෙන ම අනන්‍යතාවයක් පෙන්වූම කරමින් ජීවත් වන කුඩා ජන කොට්ඨාසයක් වශයෙන් අර්ථ දක්වනු ලබයි කුඩා කණ්ඩායම් නිශ්චිත භූමි ප්‍රදේශයක වෙසෙමින් ඔවුන්ට ආවේණික භාෂාවක් ව්‍යවහාර කරමින් සංස්කෘතික සමජාතීත්වයෙන් යුතු ව ජීවත් වීම සුවිශේෂ ලක්ෂණයකි. ඒ අනුව කුඩා කැලැගම් ගත් කළ ද ඔවුන්ගේ ජීවන වර්ගාව හුදෙකලා සමාජයකට සමඟ බද්ධ වී පවතී. භාෂාව, සිරිත් විරිත් ආදිය මහා සංස්කෘතියේ වෙනස් වන අතර ඔවුන් තමන්ට රිසි වෙනම

අනන්‍යතාවයක් ගොඩනගා ගනිමින් ජීවත් වේ. මධ්‍ය යාන්ත්‍රය නිමිතය ඇසුරින් මෙම ජන කණ්ඩායම් නිෂ්පාදනය කරන මැටි මෙවලම් සාම්ප්‍රදායානුකූල තාක්ෂණික ක්‍රමවේද අනුගමනය කරමින් සිදු කිරීම කැපී පෙනේ.

කුඩා කැලඹුණ කුඹුල් කර්මාන්තයේ නියැලී සේ. සෝමපාල විසින් නිෂ්පාදනය කරන විවිධ මැටි බඳුන් වර්ග අතර කාල රක්ත වර්ණ මැටි මෙවලම් නිෂ්පාදනය සම්බන්ධ තාක්ෂණික අංශ කෙරෙහි ද ඔවුන් සතුව පාරම්පරික ඥානය පවතින බව ඔහු පළ කළ අදහස් අනුව තේරුම් ගත හැකි ය. ඇතුළත කළු හා පිටත රතු මැටි භාණ්ඩ (BRW) මේ බාජන හඳුන්වන අතින් ඒවගේ ම තමයි පුළුස්සන කොට බඳුනේ කට මට්ටමට එනකම් දහයියා පුරවලා පෝරනේ අහුරන කොට මුනින් නමන්නේ නැති ව මීට මොලපු අතේ උස තියෙනේ ඇල කරලා රදවනවා ඊට පස්සේ ගින්නේ නිබෙන කොට ඇතුළෙ තියෙන දහයියාවලට හරියට හුළං ලැබෙන්නේ නැති නිසා බඳුන් හරිමැදට වෙනකම් ඇතුළත කළුපාට වෙනවා පිට පැත්ත හොඳට පිළිවුන නිසා රතුපාට වනවා (සෝමපාල මහතා සමඟ සිදු කළ සම්මුඛ සාකච්ඡාවකි).

කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුන් නිෂ්පාදනය සම්බන්ධ ඔහු විසින් පළ කරනු ලැබූ අදහස් අනුව එම බඳුන් ද්විත්ව වර්ණ ගැනීමට අභ්‍යන්තරයේ අර්ධ දහනයක් හා පිටත පූර්ණ දහනයක් සිදුවන බව විද්‍යාත්මක සිද්ධාන්තයකි. එම විද්‍යාත්මක සිද්ධාන්තය ඔවුන් ලබා ගනු ලැබුවේ අන්දැකීමෙන් පාරම්පරික ඥානය තුළිනි. කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුන් මේ වන විට ඔවුන් නිර්මාණය නො කරන අතර ඒවා තනා ඇත්තේ මීට පෙර පරම්පරාවේ රා මදින්නන්ට, අව්වාරු, විනාකිරි හා කිරි මුදවන්නට බව ද ඔහු ප්‍රකාශ කරන ලදී. සෝමපාල දක්වන අදහස් අනුව එම බඳුන්වල තැන්පත් කරන ද්‍රව්‍යය තරක් නොවී දිගුකල් පවතින නිසා පැරණි ගැමි ගෙවල්වල එම බඳුන්වලට හොඳ ඉල්ලුමක් තිබූ බව ප්‍රකාශ කරන ලදී. මෙම තත්ත්වයන්ට අනුව ඉතා පැහැදිලි ලෙස මධ්‍ය යාන්ත්‍රය නිමිතය ආශ්‍රිත වී අදටත් නොනැසී පවතින සාම්ප්‍රදායික කුඹුල් කර්මාන්තය අනාදීමත් කාලයක සිට එම ප්‍රදේශය ආශ්‍රයෙන් ක්‍රියාත්මක ව පවතින පාරම්පරික ශිල්පීය අංශයක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. එ මඟින් පුරාණ ජනාවාස ව්‍යාප්තිය හා එවැනි ප්‍රදේශවල පුරාණ ශිල්ප කටයුතු පිළිබඳ ව අධ්‍යයනයට ද මැනවින් ඉවහල් වන බව මානව වංස විද්‍යා දෘෂ්ඨි කෝණයකින් බැලීමේ දී අවෙබෝධ කරගත හැකි ය. එය එසේ අදාළ කර ගැනීම වැදගත් වන්නේ ක්‍රි.පූ.950 න් පසු අනුරාධපුරයේ මැටි මෙවලම් භාවිත වූ බවට සාක්ෂි ලැබීම නිසා ය (Deraniyagala 1972:104 ; 1992:709).

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

- Cooray, P.G.,1984, *An Introduction to the Geology of Sri Lanka* (Ceylon), Colombo,National Museums of Sri Lanka.
- Deraniyagala, S.U., 1972, The Citadel of Anuradhapura: Excavation in the Gedige area, *Ancient Ceylon* 2;48-165
- 1986 - Excavation in the Citadel of Anuradhapura:Gedige 1984 Preliminary report ; *Ancient Ceylon.No 6*:39-48.
- 1990 - Radiocarbon dating of Early Historic Radio Carbon Chronology of Sri Lanka, *Ancient Ceylon*. No 12:251-292.
- 1992 - *The Prehistory of Sri Lanka*; An Ecological Perspective, Colombo, Archaeological Survey Department.
- Paranavitane,S.,1970,*Inscriptions of Ceylon*, Vol I , Colombo, Department of Archaeology.
- Seneviratne, S., 1984 The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka, *Ancient Ceylon* No . 5 : 237-305.
- 1995, The Ecology and Archaeology of the Seruwila: Copper Magnetite prospect North-East Sri Lanka In *Sri Lanka Journal of Humanities*. Vol xxi (1&2):114-146
- 1996,Peripheral Regions and Marginal Communities : Towards an Alternative Explanation of Early Iron age Maternal and social Organization in Sri Lanka *Tradition Dissent and Ideology : Essay in Honor of Romila Thapar*, ed. K. Campakalakshmi and S.Gopal, Oxford University Press. Delhi: 265-312
- Seneviratne,S., D.K.Jayaratne., 2006, A Shared Ritual Cultural Symbol: The Megalithic Memorials of South India and Sri Lanka *විකල්ප පුරා තත්ව*, (Alternative Archaeology) පුරාවිද්‍යා සංගමය, පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයන අංශය, ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය:01-14.
- Uduwara, J., 1991, Kahatagasdigiliya Rock Inscription *Epigraphy Zeylanica* Vol vi (pt 2): 211-214.
- Wikramasingha D,M.D.Z., 1928 *Epigraphia Zeylanica vol II* , London, Oxford University Press.

